चौधौं योजना

(२०७३/७४ – २०७५/७६)

संक्षेपमा

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोग

सिंहदरबार

२०७३

चौधौं योजना

(२०७३/७४ – २०७५/७६)

संक्षेपमा

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोग

सिंहदरबार

२०७३

प्रकाशक	:	नेपाल सरकार राष्ट्रिय योजना आयोग सिंहदरबार, काठमाण्डौ । फोन : ०१-४२११९३२, ४२११९३३ फ्याक्स : ०१-४२११७०० इमेल : npcs@npc.gov.np वेवसाइट : www.npc.gov.np
प्रकाशन वर्ष	:	२०७३ पौष
सर्वाधिकार	:	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय
मुद्रण प्रति	:	१००० प्रति
मुद्रक	:	मुद्रण विभाग, सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाण्डौ ।

नेपाल सरकार
राष्ट्रिय योजना आयोग
सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ
उपाध्यक्ष

पत्र संख्याः- मितिः ....

मन्तव्य

नेपालको संविधान जारी भएपछिको पहिलो तथा योजनावद्ध विकासको चौधौं योजना तर्जुमा भई प्रकाशनमा आएको छ । नेपालको संविधानले उद्घोष गरेको समृद्ध नेपालको निर्माण, देशको विकासको आवश्यकता एवम् संयुक्त राष्ट्र सङ्घमार्फत सन् २०३० सम्मका लागि विश्वव्यापी विकास एजेण्डाका रूपमा अघि सारिएको दिगो विकासका लक्ष्यहरूलाई आधार मानी प्रस्तुत योजना तयार भएको छ ।

यस योजनाले मुलुकको आगामी तीन वर्षको विकासलाई मार्गदर्शन गर्दै संविधानले परिकल्पना गरेका विकासका उद्देश्यहरू र दिगो विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्ने आधार प्रदान गर्नेछ भन्ने विश्वास लिएका छौं ।

यस योजनाको दस्तावेज तयार गर्ने क्रममा राष्ट्रिय योजना आयोग र सचिवालयका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरू तथा कर्मचारीहरूबाट प्राप्त सहयोगका लागि धन्यवाद दिन चाहन्छौँ । त्यसैगरी यस प्रक्रियामा प्रत्यक्ष एवम् परोक्ष रूपमा सम्बद्ध भई सुझाव र सहयोग प्रदान गर्नुहुने राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरू, नेपाल सरकारका विभिन्न निकायका पदाधिकारीहरू, विकास साझेदारहरू, विभिन्न सङ्घ-संस्थाका प्रतिनिधिहरू, प्रबुद्ध वर्ग लगायत सम्बद्ध सरोकारवालाहरूप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौँ ।

सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल, फोनः ४२११९७०, फ्याक्सः ९७७-१-४२११७००
इमेलः minbshrestha@npc.gov.np
वेभसाईटः www.npc.gov.np

राष्ट्रिय योजना आयोग

सम्माननीय प्रधानमन्त्री श्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड)	अध्यक्ष
माननीय डा.मीनबहादुर श्रेष्ठ	उपाध्यक्ष
डा.सोमलाल सुवेदी, मुख्य सचिव, नेपाल सरकार	सदस्य (पदेन)
माननीय डा.स्वर्णिम वाग्ले	सदस्य
माननीय डा.चन्द्रकान्त पौडेल	सदस्य
माननीय डा.सुनिल बाबु श्रेष्ठ	सदस्य
माननीय प्रा.डा.गीताभक्त जोशी	सदस्य
माननीय डा.कृपा सिन्धु प्रसाद	सदस्य
माननीय डा.प्रभु बुढाथोकी	सदस्य
माननीय प्रा.हिरेन्द्रमान प्रधान	सदस्य
माननीय डा.अरबिन्द कुमार मिश्र	सदस्य
डा.शान्तराज सुवेदी, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य (पदेन)
श्री चन्द्रकुमार घिमिरे	सदस्य–सचिव

विषयसूची

तालिका : १. तेह्रौं योजनाको लक्ष्य तथा उपलब्धि १

चौधौं योजना (२०७३/७४ - २०७५/७६) २

तालिका : २. चौधौं योजनाको प्रमुख आर्थिक, सामाजिक र भौतिक लक्ष्य २

योजनाका रणनीति ३

तालिका : ३. लक्षित आर्थिक वृद्धिदर ३

तालिका : ४. कुल गार्हस्थ्य उत्पादन र सीमान्त पुँजी उत्पादन अनुपात ४

तालिका : ५. चौधौं योजना अवधिको कुल लगानी ५

तालिका : ६. सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको लगानी ५

तालिका : ७. क्षेत्रगत लगानीमध्ये सरकारी लगानीको अंश (प्रमुख क्षेत्रहरू) ६

तालिका : ८. सरकारी बजेट र स्रोतहरू ६

तालिका : १

तेह्रौं योजनाको लक्ष्य तथा उपलब्धि

क्र.सं.	सूचक	लक्ष्य	उपलब्धि
१.	वार्षिक औसत आर्थिक वृद्धिदर (%)	६.०	२.९
	कृषि क्षेत्र (%)	४.५	२.२
	गैरकृषि क्षेत्र (%)	६.७	३.४
२.	मूल्य वृद्धिदर (%)	७.०	८.७
३.	वार्षिक औसत रोजगारी वृद्धिदर (%)	३.२	२.९
४.	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसङ्ख्या (%)	१८.०	२१.६
५.	अपेक्षित आयु (वर्ष)	७१	६९
६.	मातृ मृत्युदर (प्रतिलाख जीवित जन्ममा)	२१३	२५८
७.	खानेपानी सेवा पुगेको जनसङ्ख्याको (%)	९५.०	८३.६
८.	सरसफाइ सुविधा पुगेको जनसङ्ख्याको (%)	९०.५	८१.०
९.	प्राथमिक तह (कक्षा १ - ५) मा खुद भर्नादर (%)	१००.०	९६.६
१०.	साक्षरता दर (१५-२४ वर्ष)	९५.०	८८.६
११.	सडक यातायात जोडिएको जिल्ला सदरमुकाम (सङ्ख्या)	७५	७३
१२.	टेलिफोन, मोबाइलसमेत (प्रतिसय घनत्वमा)	१००.८	११०.३
१३.	विद्युत् उत्पादन (जडित क्षमता) (मेगावाट)	१४२६	८५१
१४.	विद्युत्मा पहुँच प्राप्त जनसङ्ख्या (%)	८७.०	७४.०
१५.	सिँचाइ (हेक्टर लाखमा)	१४.९	१३.९
१६.	वन जङ्गलले ढाकेको क्षेत्र (%)	४०.०	४४.५
१७.	सडक यातायातको कुल लम्बाइ (कि.मि.)*	२७,९६५	२९,०३१

* सडक विभागतर्फको मात्र ।

चौधौं योजना (२०७३/७४ – २०७५/७६)

सोच

स्वाधीन, समुन्नत तथा समाजवाद उन्मुख राष्ट्रिय अर्थतन्त्र एवम् समृद्ध नेपाली ।

लक्ष्य

सामाजिक न्यायसहितको लोककल्याणकारी राज्य हुँदै मध्यम आय भएका मुलुकको स्तरमा पुग्ने ।

उद्देश्य

उत्पादनशील रोजगारी उन्मुख र न्यायपूर्ण वितरणसहितको उच्च आर्थिक वृद्धिद्वारा द्रुत गरिबी न्यूनीकरण गर्दै आर्थिक सामाजिक रूपान्तरण गर्नु ।

तालिका : २

चौधौं योजनाको प्रमुख आर्थिक, सामाजिक र भौतिक लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	आ.व. २०७२/७३ को स्थिति	चौधौं योजनाको लक्ष्य (२०७५/७६ मा)
१.	वार्षिक औसत आर्थिक वृद्धिदर (%)	०.८	७.२
	कृषि क्षेत्र (%)	१.३	४.७
	गैरकृषि क्षेत्र (%)	०.६	८.४
२.	गार्हस्थ्य प्रतिव्यक्ति आम्दानी (रु. हजारमा)	७९.४	११६.५
३.	गरिबीको रेखामुनिको जनसङ्ख्या (%)	२१.६	१७.०
४.	मानव विकास सूचकाङ्क	०.५४	०.५७
५.	लैङ्गिक सशक्तीकरण सूचकाङ्क	०.५६	०.५८
६.	अपेक्षित आयु (वर्ष)	६९	७२
७.	खानेपानी सेवा पुगेको जनसङ्ख्या (%)	८३.६	९०.०
८.	माध्यमिक तहमा खुद भर्नादर (%)	३७.७	४५.०
९.	विद्युत् उत्पादन (जडित क्षमता, मेगावाट)	८५१	२३००
१०.	विद्युत्मा पहुँच प्राप्त जनसङ्ख्या (%)	७४.०	८७.०
११.	सिँचाइ (हेक्टर लाखमा)	१३.९	१५.२
१२.	इन्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसङ्ख्या (%)	४६.४	६५.०

योजनाका रणनीति

१. कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण, पर्यटन, औद्योगिक एवम् साना तथा मझौला व्यवसायको विस्तारमार्फत उत्पादन वृद्धि गर्ने ।

२. ऊर्जा, सडक तथा हवाई यातायात, सूचना तथा सञ्चार र ग्रामीण-सहरी तथा त्रिदेशीय आबद्धता विकासका लागि पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

३. सामाजिक विकास र सामाजिक सुरक्षा एवम् सामाजिक संरक्षणमा जोड दिँदै मानव विकासमा उच्च तथा दिगो सुधार गर्ने ।

४. आर्थिक, सामाजिक एवम् शासकीय सुधार, कुशल एवम् जवाफदेही सार्वजनिक वित्त, स्वच्छ, पारदर्शी र जनमैत्री सार्वजनिक सेवा एवम् मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै समग्र सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने ।

५. लैङ्गिक समानता, समावेशीकरण, वातावरण संरक्षण, विज्ञान तथा प्रविधिको उच्चतम प्रयोग तथा संस्थागत क्षमता बढाउने ।

तालिका : ३

लक्षित आर्थिक वृद्धिदर

क्षेत्र	आ.व. २०७३/७४	आ.व. २०७४/७५	आ.व. २०७५/७६	औसत
कृषि	४.५	४.७	४.९	४.७
गैरकृषि	७.६	८.४	९.३	८.४
क. उद्योग	१०.२	१०.१	११.५	१०.६
ख. सेवा	६.९	७.९	८.७	७.८
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	६.५	७.२	७.९	७.२

तालिका : ४

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन र सीमान्त पुँजी उत्पादन अनुपात

(रकम रु. करोडमा)

क्र.सं.	क्षेत्र	कूल गार्हस्थ्य उत्पादन		अनुमानित सीमान्त पुँजी उत्पादन अनुपात
		आधार वर्ष (२०७२/७३)	आ.व. (२०७५/७६)	
१.	कृषि	६,६१,९६	७,५९,३९	२.९
२.	खानी तथा भू-गर्भ	१२,२६	१४,८७	७.४
३.	उद्योग	१,१५,५७	१,३८,५८	६.२
४.	विद्युत्, ग्यास तथा पानी	२१,२२	३०,०६	२९.०
५.	निर्माण	१,४३,७७	२,११,१०	३.२
६.	थोक तथा खुद्रा व्यापार	२,९७,१३	३,७२,५४	२.८
७.	होटेल तथा रेस्टुरेण्ट	४३,४९	५६,३१	६.५
८.	यातायात, भण्डारण र सञ्चार	१,७५,९२	२,४७,०७	९.०
९.	वित्तीय मध्यस्थता	१,०३,५६	१,२६,८६	३.५
१०.	घर जग्गा, वहाल तथा व्यापारिक क्रियाकलाप	१,९१,३३	२,२६,७९	५.५
११.	सामान्य प्रशासन तथा रक्षा	५४,४०	६२,९७	४.२
१२.	शिक्षा	१,४१,१५	१,७२,९१	३.५
१३.	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	३७,००	४७,९१	९.०
१४	अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाका क्रियाकलाप	८९,९६	१,०७,१४	३.०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)		२०,०७,२८	२४,७३,३७	५.२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)		२२,४८,७०	२७,७६,३३	-

तालिका : ५

चौधौं योजना अवधिको कुल लगानी

(रकम रु. करोडमा)

अवधि	रकम	प्रतिशत
पहिलो वर्ष - (२०७३/७४)	६,६९,५०	२७.६
दोस्रो वर्ष - (२०७४/७५)	७,८९,५०	३२.६
तेस्रो वर्ष - (२०७५/७६)	९,६५,९६	३९.८
जम्मा	२४,२४,९६	१००.०

तालिका : ६

सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको लगानी

(रकम रु. करोडमा)

क्षेत्र	रकम	प्रतिशत
सार्वजनिक	९,५४,४२	३९.४
निजी	१३,२७,३०	५४.७
सहकारी	१,४३,२४	५.९
जम्मा	२४,२४,९६	१००.०

तालिका : ७

क्षेत्रगत लगानीमध्ये सरकारी लगानीको अंश

(प्रमुख क्षेत्रहरू)

(आ.व. २०७२/७३ को मूल्यमा, रु. करोडमा)

क्षेत्र	तेह्रौं योजना		चौधौं योजना		वृद्धि प्रतिशत
	लगानी रकम	लगानी प्रतिशत	लगानी रकम	लगानी प्रतिशत	
विद्युत्, ग्यास तथा पानी	७९,९७	५७.६	२,००,०२	२१.०	१५०.२
यातायात, भण्डारण र सञ्चार	१,१८,३३	३०.७	२,५६,१६	२६.८	११६.५
कृषि	८१,२३	३०.८	१,४०,२४	१४.७	७२.६
निर्माण	-	-	८८,३४	९.३	-
शिक्षा	५४,८१	५५.०	७२,२६	७.६	३१.८

तालिका : ८

सरकारी बजेट र स्रोतहरू

(आ.व. २०७२/७३ को मूल्यमा, रु. करोडमा)

क्र.सं.	विवरण	चौधौं योजनाको जम्मा रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (२०७५/७६ मा)
१.	कुल राजस्व	१७,६३,५७	२४.०
२.	वैदेशिक सहायता	९,७९,३०	१२.५
	अनुदान	३,२३,२४	४.२
	ऋण	६,५६,०६	८.३
३.	आन्तरिक ऋण	४,१९,०५	५.६
४.	कुल बजेट	३२,०३,४२	४२.१
	- चालु खर्च	१७,९०,०२	२२.०
	- पुँजीगत खर्च	९,५४,४२	१३.६
	- वित्तीय व्यवस्था	४,५८,९८	७.५

राष्ट्रिय योजना आयोग

देशको समग्र एवम् क्षेत्रगत विकास योजना तथा नीति तर्जुमामा सल्लाह दिने सर्वोच्च निकाय जसले आर्थिक विकासको निमित्त स्रोत साधनको व्यवस्था तथा विनियोजनका साथै, विकास योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन र मूल्याङ्कनको लागि केन्द्रीय निकायको रूपमा समेत कार्य गर्दछ ।

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोग

सिंहदरबार, काठमाण्डौ ।

फोन : ०१–४२१११३२, ४२१११३३

फ्याक्स : ०१–४२११७००

इमेल : npcs@npc.gov.np

वेवसाइट : www.npc.gov.np